

MEĐUNARODNI DAN MUZEJA – 30 GODINA U HRVATSKOJ

Tema: Muzeji za društveni sklad

TONČIKA CUKROV □ Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb

U znaku tridesete godišnjice

U Hrvatskoj je 18. svibnja 2010. trideseti put obilježen Međunarodni dan muzeja.¹ Manifestaciju je 1977. ustanovio Međunarodni savjet za muzeje (ICOM) kao promotivnu akciju kojoj je cilj popularizacija muzeja u javnosti, proširivanje interesa za baštinu te podizanje svijesti o ulozi muzeja u društvu. Na taj se dan muzejski sadržaji nastoje prezentirati na drugačiji, atraktivniji način kako bi se privukla nova publika u muzeje.² Tijekom vremena obilježavanje Međunarodnog dana muzeja postalo je fleksibilnije, s mogućnošću da se pomakne na vikend kako bi se događanja prilagodila slobodnom vremenu potencijalnih posjetitelja te i na taj način privukla što brojnija publika. Osim toga, svečana događanja koja su se nekad održavala u jednom danu danas se protežu na nekoliko dana ili na tjedan, a prigodne se aktivnosti mogu protegnuti čak i na mjesec dana. Godišnje se u tu međunarodnu manifestaciju uključi oko 100 zemalja s više od 30 000 muzeja, među kojima su i hrvatski muzeji koji time daju svoj doprinos strukovnoj promociji.³

Obilježavanje se od 1991. provodi uz temu koju preporučuje ICOM. Ona kontekstualizira rad i djelatnost muzeja kao institucije, njegov odnos prema zajednici u kojoj djeluje, kao i odnos muzeja prema budućnosti. Tako manifestacija dobiva fokusiraniji sadržaj pa se povećava njezina zanimljivost i sinergijski učinak pri odašiljanju poruka.

Muzejski dokumentacijski centar od 1980. inicira obilježavanje Međunarodnog dana muzeja u Hrvatskoj i vodi promociju te manifestacije (do 1990. inicijativa je bila provođena na razini bivše Jugoslavije). Posljednjih se godina u obilježavanje uključuje stotinjak muzeja s više od dvjesto različitih događanja. Posjetitelje se animira na dolazak u muzej, i to na obilazak stalnog postava, ali i na prigodno organizirane aktivnosti, bilo da su to izložbe, prezentacije, koncerti, performansi ili događanja koja zahtijevaju od posjetitelja veću osobnu angažiranost, npr. akcije, forumi, radionice i sl. Ponudeni su promotivni sadržaji besplatni, a nisu samo informativni već su redovito i edukativni, a mnogi od njih namijenjeni su zabavi i uživanju u muzejskom okruženju.

Tijekom godina nastojali smo potaknuti brojne ideje i vjerujemo da su neke bile inspirativne i praktične kao, primjerice, realizacija pokretnih izložbi najvažnijih spomenika kulture u regiji (Gradski muzej Vinkovci), izložbe novih akvizicija, animacijske izložbe u izlozima, organiziranje grupnih posjeta muzejima, suradnja više muzeja na zajedničkoj izložbi⁴ ili akciji⁵ te uključivanje različitih kulturnih institucija i srodnih organizacija u obilježavanje Međunarodnog dana muzeja.⁶ Od projekata treba spomenuti i one koji su okupljali skupljače, kolekcionare i prijatelje muzeja i prezentirali njihov rad. MDC je bio inicijator i nositelj projekta *Zagrebačke muzejske kulturne akcije*, organiziranoga u suradnji s muzejima i kulturnim institucijama 1982. i 1983. g. Akcija je obilovala brojnim sadržajima animacijskoga i zabavnog tipa, od kojih je akcija *1900. - živi muzej* bila posebice atraktivna svim posjetiteljima.

U razdoblju 1984.-1989. u obilježavanje Međunarodnog dana muzeja uključili su se zagrebački centri za kulturu s edukativnim projektom u kojemu su sudionici tražili skrivene predmete: 1984. - *Muzejska patka*, 1985. - *Muzejski štrumpf*, 1986. (tragalo se za profesorom Baltazarom i etnoigračkom s Dolca).⁷ Nakon prekida animacijskih aktivnosti tijekom Domovinskog rata, MDC je u sklopu projekta *Edukacijska djelatnost muzeja* i u suradnji sa zagrebačkim muzejima pokrenuo nagradnu akciju za djecu pod nazivom *Što je u muzeju oduševilo profesora Baltazara?* (1996.). Iduće je godine igra održana pod nazivom *Cvijet*, a od tada se kontinuirano organizira do danas, mijenjajući svake godine temu i naziv.⁸ Organizaciju te nagradne igre za djecu vodi Sekcija za muzejsku pedagogiju i kulturnu akciju Hrvatskoga muzejskog društva.

Zagrebačke muzeje MDC je uspješno okupio i oko izložbe *Zbrda zdola po čuvaonicama zagrebačkih muzeja* (1999.) i *Milenijske skice i natuknice, Zbrda zdola II. po čuvaonicama zagrebačkih muzeja* (2000.).⁹

Objavljujući plakat Ivana Picelja (1980.) Muzejski je dokumentacijski centar započeo praksu kojom je taj medij postao simbolom promocije i sredstvom komunikacije sa širom javnosti. Posljednjih su godina u realizaciju plakata osim MDC-a uključeni i HNK ICOM te HMD (od 2004. do 2009. plakati su odabirani na pozivnom natječaju). Oblikovanju plakata od početaka je pridavana posebna pozornost te je realizacija povjeravana poznatim dizajnerima i likovnim umjetnicima.¹⁰ Najviše je plakata, njih osamnaest, oblikovao Boris Ljubičić, a više njegovih plakata u povodu Međunarodnog dana muzeja dobilo je prestižne nagrade na međunarodnim natjecanjima za oblikovanje.¹¹

Hrvatski muzejski slikopis u 2010.

Uz tridesetu obljetnicu obilježavanja Međunarodnog dana muzeja MDC je organizirao prigodna predavanja namijenjena stručnjacima hrvatske muzejske zajednice, kojima se željelo upozoriti na nove teme u muzejskoj struci, kao i na neke projekcije budućih kretanja.

IM 41 (1-4) 2010.
POGLEDI, DOGAĐAJI, ISKUSTVA
VIEWS, EXPERIENCES, EVENTS

1 Promocija muzeja u Hrvatskoj ima dulju povijest. Počeci obilježavanja sežu u 1950-e, kada je organiziran *Tjedan muzeja*. Savez muzejskih društava Jugoslavije u prvim je godinama preuzeo organizaciju manifestacije, koja je tijekom 1970-ih zamrla.

Bauer, Antun, *Međunarodni dan muzeja*, 1982., rukopis, Arhiv MDC-a.

2 URL: <http://icom.museum/what-we-do/activities/international-museum-day.html>

3 Ibidem.

4 Izložbu *Umjetnine slavonskih muzeja i galerija* organiziralo je 1983. Muzejsko društvo Slavonske, a Muzejsko društvo Rijeka zajedničkom akcijom (izložbama, predavanjima, prezentacijama) predstavilo je temu *Komunikacija u muzeju*.

5 Zanimljive su bile akcije koje su problematizirale odnos društva prema muzejsko-galerijskom radu, npr. akcija Galerije Zodijak, Osijek *Jedan vrijedan eksponat kojeg se nema gdje izložiti jer nema prostora*. Razmatrana je i tema muzejskih kriterija pod nazivom *Muzej i antimuzej*, Arhiv MDC-a.

6 U Sloveniji je u Narodnome muzeju, Ljubljana u povodu Međunarodnog dana muzeja 1982. organiziran stručni skup *Obranjivanje promične kulturne dediščine*.

Bauer, Antun, *Međunarodni dan muzeja*, 1982., Arhiv MDC-a.

7 Arhiv MDC-a.

8 Nagradnu igru *Što je u muzeju oduševilo profesora Baltazara?* vodio je Ž. Laszlo.

T. Cukrov bila je zamjenica, koja je nakon njegova odlaska s projekta nastavila voditi organizaciju promocije igre te novu igru *Cvijet*.

Mila Škarić preuzela je 1997. organizaciju igre *Cvijet*, koja je realizirana uz Međunarodni dan muzeja.

9 Autori stručne koncepcije obiju izložaba bili su Želimir Laszlo i Bruno Šeper.

10 URL: <http://www.mdc.hr/hr/mdc/zbirke/zbirka-muzejskih-plakata/zbirka-mdc-plakata/?izlozbaId=5>

11 Najprestižnija nagrada RED DOT, BEST OF THE BEST pristigla je iz Essena, a dodijelio ju je 2001. Design Zentrum Nordheim Westfalen. Taj *Oskar za dizajn* dodijeljen je plakatu iz 2000., realiziranome na temu *Muzeji za miran i skladan suživot*.

1. Predavanje dr. sc. Nade Guzin Lukić, ÉMI - École multidisciplinaire de l'image, Université du Québec en Outaouais, Kanada: *Muzeji i emocije* (19. svibnja 2010.)

Na predavanju je predstavljen novi oblik prezentacije muzeja i muzejske građe (teoretski i s primjerima), u kojemu se pozornost usmjerava na emotivnu reakciju korisnika i primjereno dobivenim rezultatima realiziraju se projekti.

2. Predavanje mr. sc. Maje Šojat-Bikić, Muzej grada Zagreba: *Hrvatska muzejska online scena: doprinos društvu znanja?* (20. svibnja 2010.)

Osnova izlaganja bilo je istraživanje za koje je namjenski napravljena baza podataka. Uspoređivani su metapodaci na *online* prezentiranoj hrvatskoj baštini (muzeji, narodne knjižnice i državni arhivi) s UNESCO-ovim stupovima učenja kako bi se utvrdilo koliko prezentirana baština pridonosi razvoju društva znanja.

3. Predavanje dr. sc. Érica Langloisa i Alaina Masséa, ÉMI - École multidisciplinaire de l'image, Université du Québec en Outaouais, Kanada: *Cyber muzeološka konfiguracija: Porijeklo nužnosti i htijenja da se podijeli znanje i iskustvo?* (24. svibnja 2010.)

Na predavanju je predstavljena cybermuzeologija kao nova multidisciplinarna muzejska disciplina koja se razvija zahvaljujući tehnologiji interneta. Predavači su pioniri kanadske, ali i svjetske cybermuzeologije, koju su predstavili teoretski i praktičnim primjerima te upozorili na karakter prezentacije baštine (univerzalizam i difuziju informacija) te na specifične oblike komunikacije.

U duhu obilježavanja tridesete obljetnice Međunarodnog dana muzeja HNK ICOM također je organizirao predavanje namijenjeno muzejskim stručnjacima. Predavanje je održao ugledni prof. dr. sc. Peter van Mensch s Reinwardt Academy iz Amsterdama, pod naslovom *Museums and the participation paradigm* (25. svibnja 2010.).

MDC je u 2010. izradu prigodnog plakata s temom *Muzeji za društveni sklad* povjerio Borisu Ljubičiću. Autor je u oblikovanju teme bio vođen idejom o ljepoti i skladu Partenona pa je odabrao motiv kanelira sa stupova atenske akropole, simbola arhitektonskog sklada iz vremena klasične antičke Grčke na čijim je temeljima izrasla europska kultura. U kompoziciji po vertikali dominira pravilna izmjena svjetlosti i sjene čiji ritam prekidaju ruke, kao "neprirodna" intervencija među savršenim kaneliranim stupovima. Tim detaljem autor je definirao ideju plakata - kulturnu je baštinu stavio u kontekst čovjeka i njegova djelovanja, pri čemu je simbolički suprotstavio kreaciju i destrukciju onoga što je stvarano.

Ilustriranju preporučene teme *Muzeji za društveni sklad* hrvatski su muzeji različito pristupili.¹² Među njima je niz zanimljivih i inspirativnih događanja iako su programi bili skromnijeg opsega nego prethodnih godina. Prezentacija vrijedne baštine i briga o njezinu očuvanju tradicionalna je muzejska tema pa je određen broj projekata redovito njoj posvećen.

Uz niz konvencionalno predstavljenih tradicionalnih tema, ostvaren je i znatan broj suvremeno koncipiranih projekata s ciljem pomicanja granica institucionalnog djelovanja. Ove su godine u tome bili osobito uspješni umjetnički muzeji koji su postavili nove norme, posebice na području estetike.

Tema *Muzeji za društveni sklad* potaknula je veći broj muzeja na međuinstitucionalnu i međumuzejsku suradnju. U realiziranim projektima to je bilo naglašeno nekim aspektima muzejskog djelovanja kao što je interdisciplinarnost. Osim toga, muzeji u svom radu nastoje potaknuti i na drugačija promišljanja o aktualnim temama, zalažu se za pomicanje granica u smjeru kritičkog promišljanja te za poticanje pozitivnih procesa i inicijativa na kulturnome, ali i na socijalnom planu. Uloga sudionika postaje iznimno aktivna, pa su i u toj prigodi realizirani projekti kojima se iskazuje svijest da upravo oni pridonose društvenom skladu.

Muzeji su se predstavili i kao alternativna mjesta edukacije organizirane za individualnu i grupnu poduku različitih ciljanih skupine, među kojima dominiraju programi za djecu osnovnoškolske dobi. Važno je napomenuti da su neki projekti bili namijenjeni specifičnim skupinama kao što su osobe s posebnim potrebama - slijepe i slabovidne osobe, romska djeca te osobe treće životne dobi, za koje još uvijek ima premalo muzejskih edukativnih projekata. Edukacija je najčešće organizirana u obliku interaktivnih radionica na kojima polaznici stječu iskustvo osobnog doživljaja, i to u prostorima unutar muzeja i u prostorima izvan njega, s muzejskom i nemuzejskom publikom. Muzeji su time iskazali vlastiti potencijal i kreativnost te sposobnost mobilnosti, koja dokazuje njihovu vitalnost, nužnu za opstanak u suvremenosti.

Primjeri iz hrvatske muzejske prakse¹³

Statistika projekata realiziranih u povodu Međunarodnog dana muzeja 2010. pokazuje da su najbrojniji bili projekti namijenjeni edukaciji i djeci kao ciljanoj skupini, čemu je i ove godine pridonijela edukativna muzejska akcija za djecu *Kotač* (59 muzeja), u organizaciji Sekcije za muzejsku edukaciju i kulturnu akciju HMD-a. Ističu se i projekti senzibilizirani i za druge ciljane skupine - za starije osobe, za mladež te za slijepe osobe. Projekti namijenjeni najmlađima, ali i oni namijenjeni široj javnosti, predstavili su muzej kao mjesto kulturne razmjene koje istodobno obogaćuje lokalnu

¹² Pregled događanja objavljen je na web stranicama MDC-a, na adresi: URL: <http://www.mdc.hr/UserFiles/Image/MDM/Pregled.pdf>

¹³ Tijekom priprema za obilježavanje Međunarodnog dana muzeja te na Dan muzeja i nakon tog razdoblja MDC je razaslao informacije o događanjima u hrvatskim muzejima stručnoj i široj javnosti. To su isprva bile aktualne vijesti, a danas su one pohranjene u arhivi i dostupne su na internetskim stranicama MDC-a, u sklopu projekta *Međunarodni dan muzeja* (URL: <http://www.mdc.hr/hr/mdc/projekti/projekti/medunarodni-dan-muzeja-u-hrvatskoj/medunarodni-dan-muzeja-u-hrvatskoj/>).

kulturu i unapređuje međusobno razumijevanje, a time pomaže uklanjanju granica - kulturoloških, vjerskih, političkih, geografskih i civilizacijskih.

Spomenuto je kako je u organizaciji projekata uz Međunarodni dan muzeja bila naglašena međuinstitucionalna i međumuzejska suradnja koja je bila posebice naglašena u edukativnoj muzejskoj akciji za djecu *Kotač*, u kojoj je sudjelovalo 59 muzeja te edukativnoj akciji/radionici *Museum*, u kojoj su surađivala tri muzeja izrasla iz Narodnog muzeja u Zagrebu - Hrvatski povijesni muzej, Hrvatski prirodoslovni muzej i Arheološki muzej u Zagrebu. U tom kontekstu zanimljiv je i primjer Galerije Antuna Augustinčića, Klanjec koji je u projektu *Sklad klanječkog kotača* prigodno povezoao sve kulturne institucije i udruge grada.

Projekti namijenjeni široj javnosti, kojima je cilj bilo povećanje broja muzejskih posjetitelja, nisu bili znatnije zastupljeni. Kao uspješni pojedinačni primjeri izdvajaju se izložbe *Kod Cuculića* i *Dizajn uživo Damira Bralića*, u organizaciji Muzeja moderne i suvremene umjetnosti u Rijeci te manifestacija *Europska noć muzeja* (15. svibnja 2010.), u koju je bilo uključeno samo nekoliko muzeja (Gradski muzej Varaždin; Etnografski muzej Istre, Pazin; Povijesni muzej Istre, Pula; Narodni muzej Labin). Zahvaljujući manifestacijama *Europska noć muzeja* i *Međunarodni dan muzeja*, Gradski muzej Varaždin osmislio je trodnevno, iznimno animirajuće promotivno događanje koje je održano treću godinu zaredom pod nazivom *Varaždinske muzejske svečanosti* (11. - 14. svibnja 2010.).

Neki realizirani projekti zavrjeđuju više pozornosti s obzirom na karakter akcije. Od brojnih događanja izdvajamo sljedeće projekte.

- Muzej - Museo Lapidarium, Novigrad, *Trikovi iz prošlih vremena/ I trucchi dei tempi passati* (izdavanjem publikacije projekt je aktivno povezoao djecu s osobama treće životne dobi)
- Muzej moderne i suvremene umjetnosti, Rijeka, izložbe *Kod Cuculića* i *Dizajn uživo Damira Bralića* (komentiranje društvenih odnosa s pozicije njegove osnovne jedinice - obitelji i osobe. Izložba *Kod Cuculića* i dizajnerski tim Šenić-Turković koji ju je oblikovao dobili su prestižnu nagradu *Red dot, best of the best*, koju dodjeljuje Design Zentrum Nordrhein Westfalen, Essen)
- Predavanja Damira Bralića i Vanje Cuculića *Razvoj identitetskih sustava lokalnih zajednica* i *Vizualni identitet hrvatskih muzeja i manifestacija* (o dosezima dizajna u Hrvatskoj i njegovoj ulozi u stvaranju identitetskih sustava)
- Gradski muzej Senj, izložba *Biskupijska središta na području današnje Gospićko-senjske biskupije* (Senj, Krbava, Modruš, Otočac i Gospić) (predstavljena je vjera u kontekstu oblikovanja pojedinca i zajednice kao ulog za buduće generacije)
- Gradski muzej Sisak, okrugli stol o temi *Baštinska i ekološka održivost Siska, vizija bolje budućnosti* (o problemu zajednice i njezine baštine zbog narušene ekologije)
- Muzej Brodskog Posavlja (Slavonski Brod), projekt *Besplatni gradski bicikli*, radionica *Priprema, pozor, sad!*, uz sudjelovanje *Regoča* - udruge za pomoć osobama s mentalnom retardacijom (Muzej je posredovao u uvođenju besplatnog bicikla na razini grada, a u akciju su bile uključene osobe s posebnim potrebama)
- Hrvatski školski muzej, Zagreb, projekt *Školski muzej na kotačima* (predstavljena je muzejska aktivnost izvan muzeja, i to u Slavoniji, gdje su realizirane radionice za romsku djecu)
- Muzej suvremene umjetnosti, Zagreb, predstava *P/OKRENI SE!* (predstavljena je suradnja različitih struka i institucija s područja likovne, glazbene, dramske i plesne umjetnosti; sudjelovalo je šezdesetak djece, među kojima i slijepa i slabovidna djeca).

Zaključno

Zahvaljujući *15. muzejskoj edukativnoj akciji Hrvatske - Kotač*, namijenjenoj djeci i mladima, manifestacija obilježavanja Međunarodnog dana muzeja u Hrvatskoj provodi se tijekom cijelog mjeseca. Akciju koja je pokrenuta 18. travnja 2010. i trajala je mjesec dana vodila je Sekcija za muzejsku edukaciju i kulturnu akciju HMD-a.

Zanimanje posjetitelja za prigodno organizirane programe variralo je. Nije bilo središnje proslave na Međunarodni dan muzeja, a jedine opsežnije proslave održane su u sklopu *15. muzejske edukativne akcije Hrvatske - Kotač*, i to na regionalnoj razini. Međutim, radi većeg odaziva posjetitelja većina je muzeja na Međunarodni dan muzeja produljila radno vrijeme, a dugo u noć bili su otvoreni samo Lovački muzej HLS-a, Zagreb i Narodni muzej, Labin.

Našoj stvarnosti pripadaju i neki manje lijepi događaji, na koje je pozornost skrenula konferencija za tisak, u organizaciji Hrvatskoga željezničkog muzeja pod nazivom *Privremeni muzej* (18. svibnja 2010.). Naime, organiziranjem susreta s novinarima Muzej je želio upozoriti širu javnost da će uskoro biti iseljen s lokacije koja je od osnivanja Muzeja

bila privremena na drugu, vjerojatno također privremenu adresu. S neizvjesnim smještajem na svoj 150. rođendan, organizatori su upozorili na problem željezničke i industrijske baštine u Hrvatskoj, te na razilaženja zakonodavstva (koje je radionička postrojenja TŽV-a *Gredelj* papirnato zaštitilo najvišom razinom zaštite) i prakse.

Primljeno: 15. siječnja 2011.

INTERNATIONAL MUSEUM DAY – THIRTY YEARS IN CROATIA

Topic: Museums for Social Harmony

On May 18, 2101, for the thirtieth time in Croatia, International Museum Day was celebrated. Every year, about 100 countries and more than 30,000 museums are involved in this international event, including those in Croatia, which accordingly make their own contribution to the promotion of the discipline and profession.

Since 1980 the Museum Documentation Centre has been behind the marking of International Museum Day in Croatia and has led the promotion of the event.

In the last few years the celebration has involved about a hundred museums and more than two hundred different events. Members of the public are encouraged to visit the museums, to tour the permanent displays, but also to attend especially organised activities, whether they are exhibitions, presentations, concerts, performances or other happenings that require greater personal involvement from the visitors, such as actions, forums, workshops and the like. The promotional contents on offer are free of charge, and are not only informative but are also regularly educational, many of them also being meant for fun and for having pleasure in the museum environment.

Statistics of projects put on to mark International Museum Day 2010 show that the most numerous were projects meant for education and children, as target group. This year a useful contribution was made by the children's museum action called *Wheel* (59 museums), organised by the museum education and cultural action section of the Croatian Museum Association. Also interesting are projects attuned to other target groups – for the elderly, for young people and for the blind. Projects meant for the very young as well as those for the general public presented the museum as place of cultural exchange that at the same time enriches local culture and advances international understanding, thus helping to obviate the borders made by culture and religion, politics, geography and civilisations. It is worth mentioning that inter-institutional and inter-museum collaboration was highlighted in the organisation of projects to mark International Museum Day.

To mark the thirtieth anniversary of the celebration of IMD, the MDC organised special lectures meant for experts from the Croatian museum community aimed at drawing attention to new themes in the museum profession and some projections of future trends, by: Dr Nada Guzin Lukić, ÉMI - École multidisciplinaire de l'image, Université du Québec en Outaouais, Canada: *Museums and Emotions*; Maje Šojat-Bikić, MSc, Zagreb City Museum: *The Croatian Museum Online Scene: Contribution to the Society of Knowledge* a lecture by Dr Éric Langlois and Alain Massé, ÉMI - École multidisciplinaire de l'image, Université du Québec en Outaouais, Canada: *Cyber Museological Configuration: Origin of Necessity and Desire to Share Knowledge and Experience*.

In 2010 the MDC confided the making of a poster on the topic of Museums for Social Harmony to Boris Ljubičić. In giving shape to this theme, the author was guided by the idea of the beauty and harmony of the Parthenon, and chose a motif of the fluting from the columns of the Athenian acropolis, symbol of architectural harmony from the time of classical Greece, on the foundations of which European culture has developed. The composition is vertically dominated by the regular alternations of light and shade, the rhythm of which is interrupted by hands, an "unnatural" intervention among the perfectly fluted pillars. In this detail the artist defined the idea of the poster – he put the cultural heritage into the context of human beings and their activity, symbolically contrasting creation, and the destruction of the created.